

De colica pictonum, dissertatio / [Anton de Haën].

Contributors

Haen, Anton de, 1704-1776.

Publication/Creation

Hagae Comitum : E. de Haen, 1745.

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/e73abyfx>

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

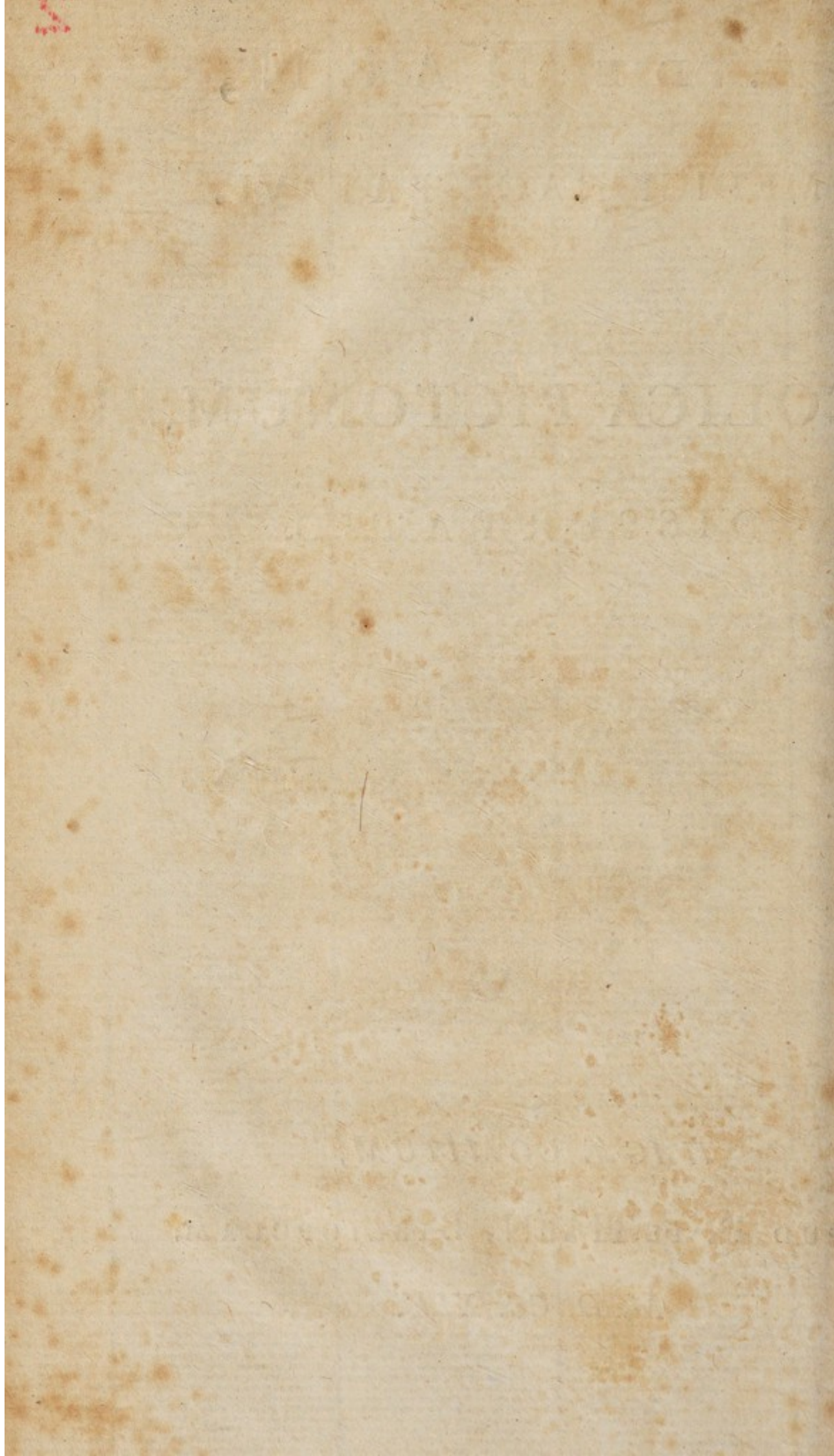
Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

A. D E H A E N,
MEDICI HAGA-BATAVI,
D E
COLICA PICTONUM,
DISSERTATIO.

HAGÆ COMITUM,
APUD E. DE HAEN, BIBLIOPOLAM.
M. D. CC. XLV.

VIRO NOBILISSIMO
DOCTISSIMOQUE
GERARDO VAN SWIETEN.
MARIÆ THERESIÆ
AUGUSTISSIMÆ ROMANORUM
IMPERATRICIS
HUNGARIÆ ET BOHEMIÆ, ETC. ETC.
REGINÆ, ETC. ETC.
PRIMO MEDICO, SUPREMO
BIBLIOTHECARIO, ETC. ETC.

S. P. D.

ANTONIUS DE HAEN, MEDICUS
HAGA-BATAVUS.

Prodit tandem levidensis mea, cui
P concinnandæ dudum insudasse me
noſti, *de Colica Pictonum* Differ-
atio. Probe meminifti, quam moeſti ſæpe

E P I S T O L A

ambo absconditum Morbi Genium mutu-
literis deploraremus. Doluère hoc omne
Boni ; quum haud exigua Mortaliu-
pars hisce ærumnis quatiantur quotidie
pars tandem iisdem victi miserè succum-
bant. Augent animi dolorem tot editi
Medicorum in hoc argumentum opera
siquidem Autorum plerique, in morbo de-
lineando curandoque, vel aliorum op-
niones, ipsaque ad toedium usque verba
quasi proprii Consilii inopes, passim mu-
tuantur ; vel spe meliora detegendi turp-
ter abjecta, curtam Artis incusant su-
pellectilem ; vel dubio vacillantes animi
quædam hæsitantes, ac veluti problemata
cè, proponunt ; vel denique levioribus
successibus turgescences, & imprudenti-
ex paucis concludentes ad plurima, eju-

D E D I C A T O R I A.

modi pro certis venditant, quibus maturior usus, & ferior ætas, minimè queant suffragari. Hinc nuperrimè Doctissimus noster *Grashuizius*, in præfatione egregii Operis sui *de Scirrhis & Cancris*, hanc *Pictonum Colicam* in Morborum diu quidem cognitorum, quoad curationem verò admodum incertorum Classe, mœstus locat, & ex animo dolet. Lugenda hinc meritò, hinc deflenda, acerba ingentis *Boerhaavii* mors: quem dira, heu nimium! Fata adeo immaturè oculis fustulere nostris, ut, quam spem Illius Lectiones, aliquot ante obitum annis publicè habitæ, futuri quondam in hanc ægritudinem Commentarii nobis fecerant, ea jam planè præcisa sit. Unus quippe ille, ille solus, quandoquidem in ab-

E P I S T O L A

ditissimas Mali latebras felix penetra-
 set , ejusdem poterat & Diagnosin fi-
 delem tradere , & salutarem Mede-
 lam. Verum haud ita SUPERIS vi-
 sum ! Ignavia torpuissent forsitan , desi-
 dioſa cæteroqui fatis, Medentium pectora;
 si quo fortunato pede tantus ille Vir in
 multis ægritudinibus pertractandis coepe-
 rat , eodem & reliquas absolviſſet. Præ-
 cæteris ergo & hunc nodum Posteris ſol-
 vendum reliquit ; ubi, quo fulgebat Can-
 dore, pauca quidem ſua , ſed divina fe-
 re , cum Discipulis communicârat. Hiſce
 inſiſtens ego, Hoc Duce fultus, hanc qua-
 lemcumque Opellam condidi. TIBI ve-
 ro eam , VIR ORNATISSIME ,
 præprimis dicandam eſſe duxi : tum quia
 tot Favorum TIBI debitor exiſto , ut

nun-

DEDICATORIA.

nunquam solvendo futurus sim; tum etiam quia *Boerhaavii*, id est, castæ Veritatis, vestigia premere conatus, TE, ceu altero *Boerhaavio* opus habeo, qui me, talia ausum, adversus Invidorum technas, & Veritatis odia, fartum tectum tuearis; tum denique quia ex optatissimo Literarum commercio, quod mihi TECUM a tot annis intercessit, & etiamnum intercedit, multum mihi Lucis affulsit, quo demum rem ex Cimmeriis, quibus sublitescebat, tenebris educam, enodare satagerem. Uti ergo temporis tui, IMPERATORIÆ SALUTI, & toti Reipublicæ Medicæ, sacri, vel paucula momenta hisce perlegendis non deneges, neque una cum hisce TIBI devotissimum credas, ac Tuam sub tutelam benevolus

EPISTOLA DEDICATORIA.

nevolus excipias, etiam atque etiam rogo.
Vale cum Caris tuis! ac diu præsis SUM-
MÆ PRINCIPIS tuendæ & Imperio,
& toti Orbi, adeo caræ, Saluti; Reique
augendæ Medicæ!

Dabam Hagæ Batavorum

24. Novembris 1745.

D E

COLICA PICTONUM

DISSERTATIO.

Orbi discussionem adgredior,
M quem masculæ Medicinæ tem-
 poribus ignotum, sequentes æta-
 tes confuse adeo tractari vi-
 derunt, ut Methodica ejusdem Descriptio
 & Curatio in Arte hucusque desideratæ
 fuerint.

At vero non is ego sum qui hoc operis
 arbitrer me absolvisse: tantos spiritus, tan-
 tamque arrogantiam absit mihi unquam
 sumserim! At opportunitatem videndi &
 examinandi hujus morbi crebriorem nac-
 tus, simul a Divina Providentia mihi da-
 tam esse credidi, eundem penitus intro-
 spiciendi, imisque è fundamentis eruendi,
 provinciam. Factum hinc, ut, quotquot
 potui comparare Autores, diurna versans
 nocturnaue manu, seorsum notaverim
 quid singuli quique hanc in rem commen-

A

tati

tati essent: ut propria dein Observata in Chartas conjecerim: hæcque demum & varia, & multa, cum Antiquorum Doctrina contulerim. Atque hinc tandem nata est Morbi utcumque Methodica cum Descriptio, tum Curatio.

Bipartitus proin erit tractatulus. Principio paucis sistet Autores, qui de hoc morbo scripsere; simulque eorundem morbi cognoscendi & curandi methodum tradet. Dein dabit ejusdem morbi Descriptionis & Curationis methodicè tractandæ specimen.

C A P U T. I.

Sistens autores qui hunc morbum tractarunt, atque eorundem omnium generale argumentum.

Origo
nominis.

Vocatur, de quo agitur, Morbus, *Colica Pictonum*, vel *colica Piclavensis*, nomine admodum inproprio. *Pictones* seu *Piclavenses* vocantur incolæ *Galliæ occidentalis* provinciæ, cujus primaria urbs *Pictavium* audit. *Franciscus Citesius Piclavensis*, 1639. ediderat *Diatribam de Novo & Populari apud Pictones dolore colico bilioso*. Fatetur autem idem *Citesius* morbum non solis Pictonibus familiarem ab ipso

ipso sui initio fuisse, sed & simul Armoricis, Santonibus, Engoulismensibus, & toti ferme Aquitanæ. Imo scribit ipse *P. Milonem*, *Henrici IV.* Medicum, hunc morbum *Lutetiæ* dudum observasse, Medicisque, ejusdem adhucdum ignaris, tunc indicasse: *Fernelium* sub idem tempus eundem observasse sub Continuarum, Tertianarum, & Quartanarum Febrium finem: *Hollerium* malum *Britonibus* familiare scripsisse: Ex *Dröeti* scriptis patescere in *Picardia* 1572. cum fuisse epidemicum: Ex *Langii* Libr. 2. Epist. 38. liquere morbum notum fuisse in *Moravia*, *Silesia*, maximeque inferioris *Germaniæ* parte: *Cratonis* Epistolas de paralyfi ex colica nata anno 1582. scriptas; nec non *Paracelsi*, ejusque Antagonistæ *Erasti* opera, idem evincere. Perperam proinde *Citesium* nominis autorem statuunt, inter quos *Theod. van Zelft*, belgico tractatulo anno 1739. de *Podagra* & *scorbuto*. Sed quum famam sibi maximam conciliasset *Citesius* tractatu suo sane lectu dignissimo, multi deinceps autores ejusmodi Colicam observantes, & cum citefianis de pictonum Colica conferentes, Colicæ huic *piclavensis colicæ*, seu *colicæ apud pictones popularis* nomen indiderunt.

Varia
morbi
nomina.

Variis nominibus indigitatur in scriptis Medicorum. *Pestiferam* colicam *Paulus ægineta* vocat *Lib. 3. cap. 23.* Qua eum appellatione & *Citesius* aliquando donavit. *Biliosam* Colicam dixere multi, quos inter *Milo*, *Citesius*, *Cabagnesius*, *Sennertus*, *Riverius*, *Craanen*, *Muis*. *Serosam* vocavit *C. Piso*. *Scorbuticam* plerumque esse *Schenkii*, *Eugalenus*, *Jungken*, &c. statuerunt. *Convulsivam* *Baglivus* & aliquando *Jungken*. Colicam *Notham* definivit *Cabagnesius* nonnullis in locis.

Autores
juxta
tempo-
rum se-
riem, qui
de hoc
morbo
mentio-
num fa-
ciunt.

Priscis Medicinæ ævis ignotus videtur Morbus. Quamvis enim *C. Piso* conatus fuerit afferere eum pluribus in Locis ab *Hippocrate* descriptum esse, tamen tanti Viri pace dixerim nimium contorta ab ipso fuisse citata *Hippocratis* loca. Vide *Tract. Pisonis de morb. seros. pag. 274. 275. edit. Leyd.*

Castissimus Naturæ, post *Hippocratem*, Observator *Aretæus cappadox*, hujus morbi nullibi ullam fecit mentionem.

Paulus Ægineta, qui sub Heraclio incunte sæculo vij. floruit, primus ejusdem meminit, *Libr. 3. cap. 18. & 43.*

Avicenna, Cordubensis, Arabs è stirpe regia, florens medio xij. sæculo, in *Paralysios Historia* paucis hanc colicam
te-

tetigit, *æginetam* citans, & fere totum sine additamentis referens.

Altum posthac silentium morbi hujus apud Autores, usque ad xvj. sæculum fere medium; ex quo plerique omnes describere eum occœpere.

Andreas Laurentius, Henrici IV. galliæ Regis Archiater, nec non Monspeliensis Academiæ Professor, exeunte xvj. Sæculo edidit *Hist. anat. hum. corp.*, in eaque morbum, ceu pertransiens, describit.

Felix Platerus Basiliensis Tom. i. Prax. edit. anno 1602. hanc Colicam delineat.

Carolus Piso, Parisiensis, anno 1618. Librum edidit *de morbis a serosa colluvie & diluvie ortis*; graphice descripsit hanc colicam, quam primo a sese ait observatam apud Religiosos Cœnobii *Bellipratensis*, anno 1596. & septennio post in opulentissimo Cœnobio *Stabulensi*.

Daniel Sennertus Vratislaviensis, qui *Pisonis* ævo floruit, testantibus id primis ab ipso editis anno 1609. operibus, variam hujus Colicæ mentionem fecit. Vide Lib. i. part. 2. cap. 37.

Jacobus Cabagnesi Cadomensis, Medicinæ Professor regius anno 1616. *Cadomi* edidit libellum cui titulus: *Brevis facilisque Methodus curandarum febrium*; cujus

ad calcem adjecit peculiare caput de Colica pictavenſi, ive ſimili.

Nicolaus Fontanus Amſtelodamenſis in *Florilegio* anno 1637. edito, de hac Colica ſermonem habet.

Franciſcus Citeſius pictavenſis, Ludovi-
ci xiiij. & Cardinalis Richelii Medicus,
nec non Facultatis Medicæ Pictavenſis
Decanus, 1639. edidit, quam mox lauda-
vi, *Diatribam de novo & populari apud
Pictones colico bilioſo*; quem circa annum
nato Servatore 1572. exortum eſſe ſcribit
Omnium optime de eo differuit, magnum
que *Salmaſium* hoc morbo fere conſectum
& a nullis medicis levatum, ſanitati reddi-
dit, ut ipſe *Salmaſius* teſtatur. Supra
jam vidimus ex *Citeſio* morbum innotuiſſe
P. Miloni, *Fernelio*, *Hollerio*, *Dröeto*,
Langio, *Cratoni*, *Paracelſo*, *Eraſſo*.

J. B. ab Helmont Bruxellensis, qui an-
no Domini 1644. obiit, de hoc morbo lo-
quitur *Libr. de Flat.* pag. 401. *Libr. a ſedibus
animæ ad morbos* pag. 281. Et *Libr.* cui ti-
tulus *jus duumviratus* pag. 289.

Lazarus Riverius Med. Regius, ac Pro-
feſſorum Monſpeliensium Decanus, qui
ſub medium ſæculi xvij. floruit, prax. med.
Lib. 10. cap. 2. fuſè hanc colicam tractat.

Joannes Jacobus Wepſerus, qui medic
ſæ

sæculo elapso floruit , Epistolam scripsit *Schafbusiæ Helvetiorum , Vratislaviam ad Sachsum* , cujus argumentum versatur circa *paresin post Colicam ex vino*. Ait ejusmodi ægros sibi ab aliquot retro annis plurimum negotii facessivisse. Extat Epistola hæc in Miscell. nat. curios. anni 1671.

Daniel Puerarius Professor Genevensis anno 1678. edidit *Thomæ Burneti thesaurum* , cum observationibus propriis : longe lateque super hoc morbo disseruit , in Observ. ad Libr. 3. sect. 48. subsect. 13.

Thomas Sydenham , ingens Angliæ fidus medicum , paucis rem attigit , process. integr. pag. 605.

Thomas Willisius tract. de anima brutor. cap. 9. paralyfin ex colica natam expone-re molitur.

J. H. Jüngken Med. prax. Lector edit. prax. Francof. 1689. pauca in eandem commentatus est.

N. Craanen Lugdunensis primo Professor , Brandenb. Electoris dein Medicus , circa finem superioris sæculi in *Lum. rational. Med.* cap. 5. verba de hoc morbo nonnulla fecit.

Eodem circiter tempore *J. Muis* Med. Batavus in *praxi Medico-Chirurgica rationali* Decad. 6. obs. 10. meminit Paralyfios

utriusque brachii post colicam biliosam :
at vero ut rarissimum hisce in oris mor-
bum notat.

G. Baglivus Romanus, sub Innocentio
xij. & Clemente xj. Professor, in prax.
Med. part. i. Cap. *de Colica* multa egre-
gie differuit, quæ ad hunc scopum perti-
neant.

J. B. Bianchus Taurinensis in Anatomia
Professor in *Hist. Hepatica* 1725. edita, hanc
Colicam describens, multus primo est in
aliorum autorum referendis opinionibus,
dein statuit esse morbum gravissimum, per-
tinacem, curatu difficillimum; denique
Lectores suos mittit ad *Citesii* de hoc mor-
bo Tractatum.

Anonymus autor Amstelodamensis Medi-
cus extat in Eruditorum Diariis, quæ
vulgo *Bibliothèque raisonnée* appellitant,
dignus profecto qui ob multa, quæ pro-
fert, egregia, attento legatur animo. Vi-
de *Biblioth. raison. tom. 8. art. 2. & tom. 9.*
part. 1. & 2. Acta Edimburgensia quæ in-
ter tot præclara inventa de hoc morbo ni-
hil habent, tribus diversis in locis *Anony-
mum* hunc laudant.

Theodorus van Zelft Beverovicus Medi-
cus anno 1739. belgicè edidit tractatum
de Podagra & Colicis Scorbuticis, in quo
non-

nonnulla de hoc morbo sane non contem-
nenda; sed quæ tantum ex usu sunt, mo-
ras ducente morbo: nam quæ in mali pri-
mordiis requiruntur, ea ne tetigit quidem
autor; nec illum etiam vidisse unquam a
principio morbum, ex tractatu ejus admo-
dum credile fit.

Immortalis Boerhavius in nullis editis a
se operibus super hoc morbo differuit;
neque etiam toto fere Quadriennio, quo
assiduus ipfius in privatis Institutionum ac
Praxeos Collegiis auditor fui, verba de eo
fecit. An quia publicis eum reservare
Lectiionibus maluit? Utique in Lecti-
onibus *de morbis Nervorum*, annis 1731. 1732.
1733. 1734. publicè habitis Cap. 2. sub ti-
tulo: *de morbis ex affectione Nervorum ab-
dominalium natis*, mira de eo, & egregia,
protulit, quæ ex dictantis ore exacte ex-
scripsi. Quumque Lectiiones hæ typis non-
num excusæ sint, obstrictum me arbi-
tror, ut, quæ huc pertineant, publici
faciam juris. En ipfius verba: Lect. 22.
cap. 2.

„ Quandoque homines fani, (centenos Sententia
vidisse me credo) nullam Causam incu- Boerha-
fantes, incidunt in dolorem intolerabi- vii super
lem circa umbilicum, qui omni reme- hoc mor-
dio resistit; instar terebræ hæret ad In- bo.

„ testina tenuia. Subsequitur Color palli-
 „ dus, flatus, debilitas quædam. Hi,
 „ postquam binos, ternosve paroxysmos
 „ passi sunt, dolore colico se dicunt labo-
 „ rare. Sed incipiunt perdere carnosum
 „ habitum ad musculos moventes hume-
 „ rum, plus ad brachium & ulnam, sec-
 „ maxime musculorum qui movent Car-
 „ pum, Metacarpum, digitorum phalan-
 „ ges: ita ut ab humero ad usque ungues
 „ ossa tantum & tendines, membranasque
 „ videas. Tandem morbus ille tendines
 „ alligat ad Vaginas, & omnes illæ par-
 „ tes gracilescunt. Morbus est frequen-
 „ tissimus. Nihil sentierunt, nisi dolo-
 „ rem ad umbilicum, ubi ileon intesti-
 „ num. Clysmata aliaque alvum stipatam
 „ nequiverunt movere. It malum, redit-
 „ que. Effectus semper est Emaciatio
 „ dictarum partium. Si diu duravit, pe-
 „ des, & tibiæ, & femora, pariter affi-
 „ ciuntur. Vocatur a Medicis *colica*
 „ *pietorum*, quibus hominibus molestissi-
 „ mus observatus est.

„ Quid mirabilius quam quod nervi in
 „ Mesenterio aut Intestinis afficiantur,
 „ & inde pereat actio dictarum partium.
 „ Non est quod dicas Nervos communi-
 „ care, & hinc fieri: nam undenam ergo
 „ perit

„ perit Pinguitudo? & cur non alibi?
 „ Pinguitudo quippe ita perit, ut Vaginæ
 „ tendinum cum iisdem concrecant, &
 „ vaginæ cum periosteo, vel aliis tendi-
 „ nibus.
 „ Pendet a singulari proprietate, hisce
 „ in Nervis observata: quam explicare
 „ nemo potest ex Legibus humani cor-
 „ poris.

LECT. 23. CAP. 2.

„ Circa discessum heri proponebam
 „ morbum notissimum *Colicam pictonum*;
 „ unde natus morbus in artubus superio-
 „ ribus dictus *Paresis* sive *Remissio*: Eum-
 „ que in ortu, sede, effectibus, descripsi.
 „ Præcipue mirandum quod a nullo alio
 „ ortu oriatur: (paresis enim tantum a
 „ Nervis abdominalibus affectis:) & quod
 „ non modo Spiritus ibidem afficiat, sed
 „ quod pinguedinem crassiorem, arteriosi
 „ Sanguinis sobolem, intercipiat; ac gra-
 „ cilitatem, ficcitatemque, inducat: un-
 „ de tandem, tendine concrecente, Im-
 „ mobilitas.

„ Quicumque hunc morbum bene ob-
 „ servant, dicunt in opulentissima urbe,
 „ Amstælodami, cum esse frequentissi-
 „ mum.

„ mum. Pictoribus eum oriri, iisque qui
 „ pigmenta de plumbo parant, qui fun-
 „ dendo plumbo operantur, maxime qui
 „ vetus plumbum purificant, & utensile
 „ reddunt, unde pessimus Fumus oritur;
 „ hos omnes eo morbo affici. Frequens
 „ est & iis, qui per plumbum in fornace
 „ figulinis vasis vitro incrustandis operam
 „ dant; iis quoque qui opulenti redimunt
 „ oleosa, fortia, spissa, Vina Rhenana,
 „ habentia quid dulcis, quod suspicor esse
 „ a plumbo. In Germania Suspensus fuit
 „ Mercator, qui adulterando sic Vinum
 „ ditissimum factus erat. Fatalis ars forte
 „ adhuc viget. Colorem fulgentem ha-
 „ bet vinum illud, gustu mite est quasi
 „ sacchari saturni quid admistum habens;
 „ & quoniam eos, qui tale Vinum bi-
 „ bunt, sic affectos vidi, suspicor a plum-
 „ bo esse.

„ Multos curandos habui, quibus qua-
 „ tuor extremos artus planè exsiccatos vi-
 „ di; sed per Succum mitiorum antiscor-
 „ buticorum restituti sunt; per Balsami
 „ peruviani, de copayba, assiduum usum,
 „ per saponis veneti usum quotidianum,
 „ per frictiones externas folius abdominis,
 „ per Emplastra abdomini, non artubus
 „ applicata, adhuc hoc anno plures curavi.

„ Dis-

„ Discimus inde quomodo affectiones
 „ horum Nervorum habeant influentias
 „ in remotas partes, & agant omnium hu-
 „ morum lentissime motorum alienatione.

E T L E C T. 78.

De mira Nervorum distributione fusè
 agens, rem sic explicat:

„ Sequitur jam mirabilis Constitutio
 „ artuum superiorum. *Galenus, Vesalius,*
 „ & optime *Eustachius*, docent quod ad
 „ solos humerum, brachium, carpum, &
 „ digitos, ferantur quinque ingentes ner-
 „ vi, mirè implexi, sub axillis distribu-
 „ ti, & evanescentes in hunc artum. U-
 „ nus *Eustachius* appinxit nervum com-
 „ municantem cum quinque paribus hisce,
 „ facientem primam Causam motricem,
 „ qui ramus habet commercium cum
 „ nervis Viscerum inferiorum.

„ Nil mirabilius, quam quod Paralyfis
 „ absoluta artuum superiorum cum exsic-
 „ catione oriatur, a Colica pictonum,
 „ hærente in solo mesenterio. Morbus
 „ creberrimus est; & patet hinc Commer-
 „ cium esse maximum in his nervis.

Acta parisiæ, tota quanta, memorabile
 nihil, quod huc spectet, referunt.

Ephemerides naturæ Curiosorum, nonnul-

la habent , quæ scopo nostro inserviant ; quale quid pag. 6. de *Wepfero* citavi ; cæterum videntur cum allegatis autoribus omnia convenire.

Acta Edimburgensia nihil continent , quo morbus hicce illustrari queat.

Omniū
autorū
observata
de Dia-
gnosi hu-
jus mor-
bi

Omnes memoratos autores sedulo pervolventi constabit *Colicam pictonum* eum morbum esse , ubi violentissimus , isque perseverans diu dolor , Ventri innascitur , cum alvo nullis irritamentis referenda , abdomine introtracto , vomitu , vigiliis , & subsequente Paralyfi , aut Convulsione , aut Lethargo , aliisque pessimis Symptomatibus.

de Causis
proegumenis

Ex iisdem colligentur *Proegumenæ Causæ* hæc esse : Contagium ; Febres male curatæ , præcipue intermittentes ; Temperamentum siccius ; Vina varii generis , Vina plumbi præparationibus adulterata ; plumbum ipsum ; temperies scorbutica , rheumatica , arthritica , podagrica , melancholica , atrabiliaria ; pituita vitrea ; acor Ventrliculi etc ; menses suppressi , Lochiave ; meconium ; lac colostratum ; Dentitio ; Venena varia ; sex rerum non naturalium abusus.

de Causis
procatarticeis.

Procatarticeæ causæ Ipsis numerantur , inhibita perspiratio ; ira , aliæ animi pathemata , humores multum exagitantia ; Victus

us in otio, foloque uliginoso, opiparus;
nonnulla vina; anni tempestas autumnalis,
hyemalis, borealis; ac præprimis pertina-
rior alvus.

Causa proxima horum autorum quibus-
dam censetur biliosa materies inter ipsas
effusa membranas; serosa aliis; Convulsi-
us quibusdam motus audit; aliis spasmo-
dicus; denique conditio talis, quæ ineffa-
bili prorsus modo nervos adficiat.

De Causa
proxima.

In *prognosi* dixere, Colicam hanc ter-
minari vel in mortem, vel in majorem mi-
noremve paralyfin; hancque paralyfin mor-
tis crisin esse, difficilem curatu, longam-
que; vel etiam in Lethargum nonnum-
quam; sæpe in Convulsiones, quæ essent
ethales, aut secundum alios, alio quam
hio tempore discriminis pleniores.

De pro-
gnosi.

Curationem vario modo varii aggressi sunt. De cura-
tione conveniunt omnes fere in Enematum usu:
quæ multa plures; quæ obnitente natura
cauta prudenter applicanda nonnulli; quæ
collia, discutientia, eccoprotica, fere om-
nes; quæ fortia penetrantia, unus alterve,
prescribunt. Plerisque etiam, ubi ple-
ura adest, & ferox malum, *Venæ sectio*
aridet; quam eandem tamen alii vitupe-
rant. *Purgantium usum* quidam paresios,
no & mortis causis annumerarunt, non-
nulli

De cura-
tione

nulli utcumque *suspectum* habuere ; alii
 eorumdem *ne meminerunt quidem* ; *Lenissi-*
ma plerique præscripserunt , quidam *dras-*
tica. Emeticorum repetitus usus tum in
 prophylaxi , tum in Curatione , suis non
 caruit encomiis. Quin nec defunt Me-
 dici , qui Res actu frigidas affatim
 comedendas , ipsamque aquam geli-
 dam , intus extusque adhibendam , imo
 nivem ventri obvolvendam , audacter scri-
 bant. *Neurotica* in arte dicta a pauci-
 commendantur. Laudarunt alii *Sudor fe-*
ra , quæ detestantur alii. *Balneorum usu*
 encomio multorum gaudet , aliorum vero
 methodo exfulat prorsus. *Opium* suspectum
 nonnullis , paresticos causa aliis , quibusdam
 egregium remedium , sed caute dandum
 audit. *Antiscorbutica* fere omnes vocarunt
 in usum. *Asininum lac* laudibus apud non-
 nullos quamplurimis insignitur. *Sapona-*
cea & Balsamica hinc inde præscripta legi-
 mus. *Medicati fontes* sua etiam laude
 haud caruere. Partes paralyticas ipsas *fric-*
ant omnes *inunguntque* ; nisi quod unus
 aut alter totam frictionis & inunctionis vim
 in solum abdomen converti velit. Mol-
 liore ad fricandum materie utuntur qui-
 dam , penetrantior alii ; alii iterum natu-
 sturtio cum aceto fortissimo tuso mem-
 bi

bra ante fornacem fricant. Commendatur ipsa partium paralyticarum cum urticis instituenda flagellatio.

Atque hæcce suffecerint, ut quæcumque ab Antiquitate remotiore in hoc usque sæculum circa hunc morbum dignoscendum curandumque notata fuerint, liquido constent. Multa profecto, eaque egregia, multi dixere; sed confusè adeo, & obscurè, ut expositionem variorum in eo observatorum phænomenôn adæquatam, & juxta hanc expositionem formatam legitimam curandi methodum, frustra inquisiveris.

Sed simul constat citatorum autorum quosvis de Morbi tum natura causisque, tum curatione, veri quidem aliquid protulisse; exactam vero ejus historiam Medicam exarasse, curandique methodum tradidisse Neminem, immortalem ubique si exceperis *Boerhavium*. Is quippe unus ex veris Artis fundamentis pauca protulit, sed verissima; quæ sola viam sternant, qua ii, quibus explicare phænomena, & curam legitimam tradere, animus est, incedant oportet. Hac unica via morbum purè analyticè meditor tractare.

CAPUT II.

*Exhibens Colicæ hujus Descriptio-
nis & Curationis Methodicè trac-
tandarum specimen.*

§. I.

De mor-
bi Signis.

SI dolor fixus, plerumque ferocissimus, prope umbilicum, cum inani prorsus applicatione Enematum, Epithematum, Cataplasmatum, Remediorumque ore assumtorum, imo potius, cum dolorum augmento, cum Ventris introtractione, contra quam in aliis Colicis observare contingit, cum Podicis sæpe clausura firmissima & Introtractione, cum Vomitu, Febre majore minoreve, Pervigilio, &c. *Colicam pictonum* vocant.

Sin & Convulsiones accedant, brevique sequatur major aut minor Paralyfis, eo audacius id ipsi Nominis imponunt.

§. II.

Causæ
proegu-
menæ &
proca-
tarcticæ.

Antecedunt hanc Colicam I. *Assumpta Venena*. Ita *Wepferus*, *Ramazzinus*, *Anonymus Amstelodamensis*, & imprimis *Boerhavius*,

vius, statuunt. Estque frequentior, quam passim credunt, hæc antecedens causa. Hinc Pictoribus, tot plumbi præparatis, aliisque Venenis, utentibus, admodum familiarem affirmant. Quare *Boerhaave* inter præcipuas Morbi Causas hanc atuit 1. Quia, ut ait, frequens observatur iis, qui plumbo parando, purificando, fundendo, in pigmentis utendo, fictilibus vasis eodem incrustandis, victum præparant. 2do Quia frequentissima observata est hominibus Vino plumbi præparationibus adulterato, utentibus, aut nimis usis.

Accensetur quippe plumbum Toxicis, sæ constringendo, obstruendo, exsiccando, cita vel lenta morte perimunt. Sic *Boerhaave* Instit. §. 1143. Et fusius hoc explicat, in Chemiæ part. 2. process. 171. gens enim de Cerussa, „Pulvis ille tenuis, inquit, inspiratione ductus in Pulmonem asthmata creat, terribilia, insanabilia fere, tandem lethalia. Si ore receptus deglutitur cum saliva, pessimos creat morbos visceribus, languores, debilitates, dolores, oppressiones intolerabiles, tandemque mortem. Tetra hæc mala, at quotidiana, videntur apud eos, qui plumbum quomodocumque tractant,

„ maxime autem qui album plumbi confi-
 „ ciunt. Caveant homines venenum
 „ quod odore carens & sapore, tanto pe-
 „ jus afficit, quo irrepit tectius; nec
 „ manifestat, nisi in devictis jam corporibus

Antecedunt 2. *febres* continuæ intermit-
 tentesque male curatæ. Plurimi autorum
 recensitorum id passim affirmant. Manet
 hinc obstructions viscerum facile in hy-
 dropem, scirrhus, &c. mutandæ: Manet
 hinc Scorbutica dispositio, ut pulcre no-
 tavit *Sydenhamus*; qui post peruvianæ
 corticis usum frequentes reperiit Hydro-
 pem & Scorbutum: quæ scorbutum attin-
 ent, ea mox explicabuntur.

Antecedit 3. quoque *Dispositio humorum*
acris Scorbutica, Rheumatica, Podagrica
 Melancholica. *Sennertus*, *Schenckius*, *Ex-*
galenus, *Anonymus* & *Boerhavius* sive
 morbi describunda Natura, sive in tra-
 ctanda ejusdem Curatione, Scorbutum maxi-
 me videntur incusasse. Porro perquam si-
 miles & affines scorbuto reliqui mox ad-
 gati morbi deprehenduntur; dicente ipso
Boerhavio Aphor. 1490. „ Arthritidi, P-
 „ dagræ, Scorbutoque agnatus morbus
 „ Rheumatismus. Ita quidem, ut plurima
 symptomata habeant inter sese communia
 neque etiam in Origine multum a se invicem
 ce

em discrepent. Qui proin apud ple-
 osque Autores, & maxime apud magnum
Boerhaviū singulorum horum morborum
 itē examinarit historiam, comperiet vel
 usque Pictavenſis Colicæ facta mentione
 Colicam cum Convulsione, Paralyſi, &c.
 Scorbuti, Podagræ, Rheumatismi, ac
 Melancholiæ tradenda descriptione, deli-
 catam eſſe. Quotquot etiam exempla
 ſeruntur ab Autoribus, pleraque om-
 a demonſtrant in Prædiſpoſitione ſi-
 ile quippiam latuiſſe; quæque observa-
 ego, utique Vini uſui, ſpirituorum-
 e, vel ſcorbuto, eive agnatis morbis,
 ultum deferre debui.

Antecedit 4. *impedita perſpirationis*. Hanc
 cauſam *Citeſius*, *Baglivus* & *Anony-*
us, allegant: ac peſſime eos affici,
 i perſpirationem impeditam patiuntur
 pedibus, multiplici exemplo *Baglivus*
 monſtrat; teſtaturque experientia quoti-
 ana pluribus hanc ob cauſam Colicos
 flores ſolemnes eſſe. Plurima Scorbuti-
 rum, Rheumaticorum, Arthriticorum,
 Melancholicorum ſymptomata, ex impedi-
 aut imminuta perſpiratione excuſcitan-
 , exaſperanturve. Videantur Autores,
 maxime *Boerhavius* ſuper his morbis.
 us *Sanctorius* hoc pluribus explicat A-

phorismis. Hæc impedita perspiratio vic
fungitur procatarcticæ Causæ.

Animi pathemata, humores multum ex
gitantia, in procatarcticarum Causarum cla
se haud infimum obtinent locum. *Riverius*
Libr. 10. cap. 2. iracundi exemplo hoc
confirmat. Ira in Melancholicis, Pod
agricis, &c. multum furens observatur se
pitos excitasse paroxysmos. Novi quib
fere restitutis ira, vel subitus terror, dolo
rem Ventri conciliet ilico, mox artubus
motumque eorundem debilem per al
quot dies debiliorem reddat.

*Victus in otio opiparus a Pisone & An
onymo* inter has causas quoque recensetur
nec sane immerito: accumulatur quip
iis hominibus alimenta minus apte subacta
& facile in acorem degenerantia, in I
testinis, adeoque ansam facile præbent n
scituræ colicæ.

*Vinum, alique valide stimulantés, atq
acescentes potus* huc referuntur a *Pisone*
*Wepfero, Citesio, Cratone, Riverio, Pa
rario, Anonymo, Boerhavio*. Dictus *Helmo
tio* Ventriculi acor, & per Archæum
artus demandatus, huc etiam referri pote
Vina acidam acrimoniam apta nata su
inducere; unde *Boerhavius* Institut. §. 70
de acrimonia ex yinis acidis aut acetis

ta differens „ præ cæteris nimio usu af-
 „ sumta , ait , acre acidum serum facit ,
 „ unde rheuma , podagra , & similia. Sti-
 mulantes liquores acrimoniam generant ad-
 huc pejorem. Vina recentia observantur
 hic perquam noxia ; quia multum adhuc
 possident gas sylvestris , nervis adeo inimi-
 ci , & spasmos anxietateſque enormes sæpe
 excitantis. Vina plumbatis maxime adul-
 terata incusant *Wepferus* & *Boerhavius*.
 Vina nonnulla acria austeriuscula ab opti-
 mis autoribus vim peculiarem huic exci-
 tando morbo habere observantur. Videan-
 tur in *Miscell. Academiæ Naturæ Curios.*
 Dec. 1. a. 2. obs. 32. & a. 4. obs. 30.
Crato quoque hinc colicæ apud *Moravos*
 causam deduxit. Et scitè *L. Lemnius* Lib.
 1. cap. 15. de *occ. nat. mirac.* narrat Bata-
 vos ex vini Pictavenſis potu adeo morosos
 reddi , ut uxores pugnis excipiant ; a Rhe-
 nano autem aliove generoso vino adeo blan-
 dos fieri , ut easdem osculis impetant.

*Anni tempeſtas autumnalis , hyemalis ,
 Borealis* causis accenſetur excitantibus.
 Nascitur hinc impedita perſpiratio , &
 lentior per exteriora motus : hinc necessa-
 rio major , iſque noxius , motus in inte-
 rioribus ; & acriorum alioqui exhalituro-
 rum , retentio.

Tandem *Alvus diu pertinaciterque clausa* a *Citesio*, *Anonymo*, aliisque excitans dicitur *Causa*. Ut enim *Colicus dolor simplex* oritur sæpe a *retentis*, adeoque & plus *stimulantibus*, *excrementis*; ita *ex persegni in Prædispositis* hinc poterit *pictonum Colica* nasci.

§. I I I.

Prognosis.

Prognosis hisce fere describitur:

Colica pictonum si vel sponte, vel facili opera solvi contingit, spatio 1. 2. septimanarum transit in sanitatem.

Sæpe *Mensem* unum durat alterumve, & necat: raro, quod sciam, citius occidit.

Aliquando vertentibus annis sub hyemem redintegratur, idque quatuor vel quinque sibi subsequenter annis.

Abit nonnunquam in *Lethargum*.

Sæpe in *Convulsiones* transit *lethales*.

Ut plurimum in *Paralysin* supernorum, infernorumve, imo omnium *Artuum* simul, abit.

Colica cum ipsa *Paralysi* sæpius redintegratur per aliquot sibi subsequentes annos.

Quin

Quin & in Hydropem mutatur post
paralyfin, eumque ut plurimum lethalem.

Colica aliquando paralyfin comitem ha-
et, sine ullo dolorum remiffu.

Vomitùs perpetuus, haud fiftendus;
ulfuum intermiffio, debilitafque; Fœx
vina vel nulla, vel per longum tempus
auca, dura, parva, alba, ovillorum
ercorum inftar; Convulfio; Lethargus;
œcitas; Aphonia; Doloris, poft adhi-
ta remedia, augmentum; Hydrops poft
paralyfin; frequentia funt præfagia peri-
ali in hoc morbo, vel mortis.

A Plumbo, à vinis varia plumbi præ-
ratione adulteratis, ftrenuè, diuque,

Corpus acredine humorum magna & in-
terata laborans, ingeftis, nata hac Co-
ca; magni & longi moliminis eft Cu-
tio.

In Corpore graviffima podagra affici
nfueto, jam dudum ftatis haud affecto
mporibus, admodum mala.

Ulcufculo nato in pede, perpetuo ma-
nte, præcipue in podagrìco, morbum
wat.

Quæ recidivas habet plures, easque
fteriores prioribus graviores, fere le-
talis.

Quæ diuturna, quæ cum perpetua ac

perfecta deglutiendi retinendique impotentia, pessima.

§. I V.

Inspectio
Anato-
mica.

Cadavera hoc morbo defunctorum exhibuere inter Jejuni tunicas tumorem anserini ovi magnitudine, synceram Bilem eamque æruginosam, profundentem. Hunc *Milo* anno 1592. demonstravit præsentem *Citesio*. At morbi symptoma hic potius quam Causa fuit; ut ipsa docent phænomena morbi. *C. Piso* de coll. ser. sect. 4. cap. 2. demonstravit in ejusmodi Cadavere copia haud parva feri encephalon repleti, ubi Cerebrum locatur; totum principium spinalis medullæ, nervosque hinc inde in vertebrae propagatos, in aqua plurima innatare; aperto demum Cerebello non solum Ventriculum quartum aqua scaturire, sed & substantiam ipsam eadem prægnantem totamque imbutam. Hinc egregius autor morbi totius Causam proximam sibi visus est intellexisse, & systema suum de morbo hoc ex feri copia & situ nato confirmasse. At pace Manii *Pisoniorum* dixerim hoc exin deduci non posse. Potuit quippe serum natum fuisse pot

post Colicam ; quando , reddito prius corpore paralytico , humida inertia & vappida , solidaque flaccida , feri generandi occasionem præbere potuerunt. Hoc longe videtur priore probabilius. Estque hic egregiorum Virorum in perscrutandis Cadaveribus solertissimorum frequens error , ut morbi causam statuunt id , quod præter Naturam in iisdem detexere ; quanvis id ipsum sæpius effectus sit , quam causa morborum. Idem iudicium esto de observ. vj. Lib. 1. *Boneti sepuchr.* ubi cadaver post hunc morbum exhibebat Hepar magnum & obstructum , Vesicam felleam nigra bile turgidam , Ventriculum humore viridi extensum , Colon flatibus durisque fæcibus expansum , Cerebrum & medullam spinalem tenui lymphâ madida. Ut & de iis quæ ibidem narrantur in sect. 14. Lib. 3. de plurimo fero subpallido inter utramque meningem reperto. Sapienter ergo egregius *Wepferus* Mesenterii Inflammationem in simili cadavere a *Spigelio* , & Mesenterii abscessum , totumque abdomen pure repletum a sese detecta , nequaquam ut morbi causas , sed vel morbi , vel præposteræ methodi effectus recensuit. Cæterum sterilis admodum est Historia medica dissectionis corporum hoc morbo de-

defunctorum : ut causa proxima potius sit ex morbi deducenda phænomenis.

§. V.

Causa
proxima.

Ex quibus itaque elicitur *Causa proxima* colicæ pictavenfis esse sensim nata exsiccatio, rigiditas, contractio Viarum primarum, maxime Intestinorum : unde fit, ut ultra vix admittant quidquam, transmittantque per Lacteas aut alias absorbentes Venas ; ut etiam contenta alimenta retineant, compingant, cumque sua ipsorum fabrica ceu unam in massam coadunent.

Quidquid hanc exsiccationem, contractionemque producere potest, poterit *Causæ propioris* munere fungi ; quod pag. 18. 19. 10. 21. 22. 23. 24. allegatum fuit.

Quin hinc vera *Diagnos* Mali, ut mox in Causa proxima dictum. Porro hæc latius explicanda hoc loco venit.

§. V I.

Diagno-
sis.

Diagnos, inquam, sponte patet. Namque acris in serosâ, crassi in rubrâ sanguinis parte effectus demonstrat morbus. Hæc enim Acidi, Salsi, & Alcalici per sese so-

solorum, & imprimis Scorbuti, tum acidi, tum falsi, tum alcalici, effecta esse magnus *Boerbavius* ex Solis, verissimisque, Artis principiis, evicit. Ex tali humorum prædispositione intelligitur sanguis fieri oleo balsamico orbus suo, ac proinde haud amplius posse per destinatas ab adorando Creatore machinas dimittere blandum illud, unctuosum, mucosum smegma; quod alioquin tam pulcro effectu Oesophagi, Ventriculi, Intestinorumque internos inungat parietes; eosdemque humidos, molles, facile mobiles, atque a pertranseuntibus acrioribus servet immunes. Jam vero siccescunt hæ partes, rigidiores, motuique naturali peragendo ineptiores fiunt. Nec magis mirabimur hunc scorbuti effectum, quam miramur articulorum crepitum, a defectu olei articulos lubricantis, in hoc ipso morbo observandum. Hinc vox aspera fit & rauca: ingesta alimenta vix miscentur, digeruntur, moventur, expellunturque ægerrimè ex primis viis; nec nisi chyli tantillum per rigidiora, ac contractiora Lacteorum oscula, penetrat; unde compacta tandem massa cum ipsis Intestinis in unum fere corpus coalescit. Atque hinc illæ lacrymæ! Quippe tota vis pectoris & abdominalium

mu-

musculorum defævit in unum Ventrem, ut
 materia noxia eliminetur. Pulcre notavit
 hoc *A. Caau Boerhave* in Tract. de impe-
 tum faciente Hippocratis cap. 10. §. 454.
 „ Fœces alvinæ aggestæ irritant nervos,
 „ oritur inde consensus in musculis ege-
 „ stioni dicatis; inde illorum spasmodica
 „ & violenta contractio: nec illi soli, sed
 „ totum rapitur ad hanc actionem corpus
 „ in consensum, anima retinetur, clau-
 „ sis viis, per quas ille cœterum liber
 „ transit, tument venæ, imo vero bra-
 „ chiis & cruribus nixus eduntur. Do-
 „ lores & anxietates tunc oriuntur, huma-
 „ na patientia sæpe adeo superiores, ut, (hor-
 „ resco referens) violentas ipsi sibi ægri manus
 inferrent, ni vel animo insitus erga Deum
 timor, Religioque, vel saltem prudens
 Necessariorum aut Adstantium Cautela
 obstaculo forent. Aucta hæc compressio
 in dolorem summum, levia eaque brevif-
 sima tantillæ indolentiæ intervalla conci-
 liat aliquando, insensilitate inducta præ
 nervorum compressione integra; sed, ut
 dixi, momentanea solamina sunt, com-
 pressionem mox sic laxata, ut vividus dolor
 denuo percipi possit. Venena, ut plum-
 bum, &c., quæ incrassando, obstruendo, ex-
 ficcando agunt, dubio procul eandem In-
 testi-

stinis dispositionem creant, imo pejo-
 m, quam scorbutus. Spasmi hinc non
 odo Intestinorum, sed & aliorum Vis-
 rum Intestinis nexorum, Ventriculi pu-
 , Omenti, Lienis, Vesiculæ felleæ,
 increatis, Renum.

§. V I 1.

Hinc *Vomitus* frequens 1. Quia utraque Singu-
 lis, nec non Pancreaticus Latex, per lorum
 feriora Spasmo contracta, & Chylo, Sympto-
 cibisque repleta, impeditam offendens matôn
 am, per superiora cogitur remeare. accur-
 2. cidatio.
 quia Intestinis connexus Ventriculus, ab
 dem quoque convellatur, contrahaturque
 cesse est. 3. Forsan etiam quia hic viget
 inexplicabilis Vis animali innata Cor-
 ri, quæ vomitu sæpenumero promoveat
 titantem & nocituram in Corpore mate-
 m. Hærente in ureteribus Calculo,
 omitus observatur inseparabilis, Vim
 aphragmatis ac muscutorum abdomina-
 m totam, eamque maximam, in unum
 terminans ventrem inferiorem, seu Pel-
 , peregrini hospitis pellendi eliminan-
 ue causa. Ex nervi octavi paris com-
 nicatione cum Ventriculo & Renibus
 licant rem hancce Physiologi; quam
 can-

eandem rationem & hic loci obtineri Neurologi demonstrant: At vero ut ingenuè dicam, sic facti a Summo Numine sic conditi sumus, ut vix dentur in Corpore alicubi affecto partes, quæ angustia dolere partem sociam torpidæ atque otiosæ patiantur. Non solus ipse hic morbus sed mirus Parturientium Nixus, totaque Animalium Historia stupenda hanc in rem adferunt: quæ retulisse omnia hujus loci non est, foretque tædiosum.

Neque abesse *Febris* major minorve potest; quia impedito plurimum per contracta & compressa in Abdomine vasa humorum Circulo, reliqua Corporis vasa longe plures copia humores, eosque acres excipere ac propellere coguntur.

Hiscæ symptomatis aliquando jungitur *in Abdomine Convulsio*. Quum enim torturam ipsam superans dolor plerumque hic nascatur, qui proximus ad Convulsionem gradus; utique vera harum partium, iisque vicinarum, oritur Convulsio, ut toto corpore concussio fere sentiatur: Quamobrem haud immerito a quibusdam *Convulsiva* nuncupatur Colica.

Ventris introtractio, contra quam in alii colicis, observatur. *Piso* & *Jungken* jam observarant hunc morbum cum Umbilico
quæ

quandoque introrsum contractione contingere. *Wepferus* paucis, sed accurate satis, hoc explicat. Nempe spasmodicè contracta, imo & convulsa Intestina, in spatium longe arctius molem contrahunt suam. Ita ut ego ipse macilentissimi hominis ventrem examinans, Intestina tenuia dura, tensa, repleta, nec digiti minimi crassitiem æquantia deprehenderim. Auget quoque hanc Ventris introtractionem validissima abdominalium Musculorum, ad pellendam noxiam materiem, contractio.

Tum & *maxima dolorum violentia in ambitu umbilici, pauloque supra eundem.* Quotiescumque hosce Martyres exactè interrogavi, semper hunc locum præ coeteris torqueri, & dirè ceu terebra perforari testantur. Duplex autem Causa est. 1. Quia prementibus validissime Diaphragmate ac musculis abdominalibus, spina dorsi intra cavum abdominis multum eminens, resistenciam pressis introrsum Intestinis majorem, quam equidem ad Latera, creat. 2. Quia Colon transversum hic decurrens, foecibus insigniter, ut mox patebit, infarctum, compressionem hanc, adeoque & dolorem, sua & mole & duritie immanè auget; Intestinis jam adeo dolentibus, hic ceu duo inter præla pressis.

Alvus obstinatissima est 1. Quia in aridis, & glutine naturali destitutis Intestinis, dudum cumulatae, propelli impotes, hæserunt foeces. 2. Quia præ vi doloris acerbis, Intestina, ut & Vicinæ partes, magis sese magisque contrahunt. *Wepferiana* docent experimenta. In naturali statu vis Diaphragmatis, & musculorum abdominalium, totaque animæ retentio, eo collimant, ut, superata sphincteris ani vi, foeces corpore eliminantur. Hic quidem eadem vis abdominis & thoracis maxima editur; at vero tanta est, & insuperabilis adeo, contractio Intestinorum, ut prior illa vis quantumvis maxima, huic sit longe inferior, adeoque inutilis, ac frustra defatigans.

Ani constrictionem, & quasi sursum intro- tractionem, Piso aliique notarunt. Id ipsum ego quoque in tribus, quibus ab initio adfui, observavi. Rectum quippe Intestinum habet fibras longitudinales, & validiores & rubras, ut pulchrè describit *Vesalius*. Ligamenta tria Coli tendinea ad Rectum discedunt, dilatantur, explanantur, super totum Intestinum rectum; quod apud *Cowperum* & *Vesalium* rite depictum. Modo nunc ponatur Colon scybalis duris refertum violente dolere, contrahique, in
quam.

quantum possit, cum reliquis abdominis visceribus quoque convelli; miri profectò nihil quod per sua tria tendinea, eaque fortissima, Ligamenta, retrahat ipsum Rectum, cujus longitudinales fibræ, ut dixi, ab tendineis coli ligamentis oriuntur. Ergo tunc quasi disparebit, syphone vix periundus, anus.

Quæ interim post longa & toediosa momenta forte fortuna subin egeruntur *foeces*, eæ duræ sunt, albescentes, in scybala parva, ovillorum stercoreum instar, divisæ. *Duritiem* habent a mora quam traxerunt in Intestinis, liquidiore interim parte per Lymphaticas, & præcipue per Lacteas venas, hinc inde adhuc patulas, furtim abingressa. *Colorem* ex flavo album nanciscuntur, eoquod Bilis affusio in Duodeno retardetur, & versus inferiora, oppletis omnibus, descendere nequeat. *Parvitatem* mutuuntur ab Intestini contractione. *Figuram* ducunt a contractis Coli cellulis, quas Ligamenta tria Coli contracta forment.

Tum & *aspera seu rauca vox* pluribus fit. *Baglivi* observatio est. Quam & ego iteram in nonnullis deprehendi. *Citesius* & *Milo* Vocis clangosæ, strepentis, imo obmutescentiæ, sive perfectæ aphoniæ memine-

runt. Hujusmodi hominem & ego vidi. *Raucedinem* facit 1. Defectus sensim increescens debiti hisce locis glutinis naturalis, quo alioqui lubricitas eisdem concilietur, & mollitudo. 2. Acer vomitus has partes continuo transiens, &, quidquid muci naturalis residuum adhuc erat, omnino auferens, adeoque ficcitatem capiti asperæ arteriæ creans. *Aphoniæ* causam reor, quod jam tum in Nervis recurrentibus paralyseos futuræ signa prodroma adsint: Vel quod in plethoricis hoc morbo decumbentibus, imo & citra plethoram in hominibus raptum cruoris violentiorem versus superiora, ut in hoc morbo fit, perpetientibus, sanguis majori copia arterias subclavias & carotides subintret; ac proin Nervos recurrentes, aliorumve huc appellentium nervorum ramulos, comprimat.

Amaurosis quibusdam fit, compresso forte Nervo optico ab arteriis ipsum immediate ambientibus, & arteriâ per mediam ejus substantiam decurrente, admodum infarctis: quippe supra constitit, præ Arteriarum ex aorta descendente oriundarum compressione, multo plus cruoris per arterias ex aorta adscendentes superiora petere oportere.

Vigiliæ fere perpetuæ adfunt, oriunturque a violentia dolorum totum genus nervorum præcipue in abdomine afficientium. 2. b insigni acrimonia cerebrofos nervos perpetuo vellicante. De his vigiliis mox latius.

Convulsiones totius corporis sæpe adfunt erennante vi morbi, eæque violentissimæ; unt, 1. a Vigiliis, ut passim in morbis cutis observare est. 2. a Repletionem nimiam aforum Encephali; Arterioso Coeliacæ, Hepaticarum, Renaliumque Arteriarum anguine retardato plurimum, impeditoque. 3. ab humorum acredine nervos perpetuo irritante. 4. à communicatione quam abdominales partes cum toto corpore habent, ope Nervorum octavæ Conjugationis, & Intercoftalis.

Posthac multis accedit, prægressis ut plurimum validis artuum doloribus, *Paralysis incompleta*, cum *perfecta* motus abo-
tione, vel *imperfecta*; artuum *supernorum* solummodo, vel & *supernorum*, simul *inferiorum*. Quibusdam oborta *Paralysis*, sævus Colicæ dolor remittitur; Nonnullis autem omnino exsulat: quam ob rem allegatorum autorum plurimi eandem censent *Colicæ pictorum Crisim*. At vero perperam sic censuisse reor; quum plures viderim, quibus post Paralyfin Colica,

qua olim sævitie, perennaret, aut si quandoque remisisset pauxillulum, mox ferox recrudesceret. *Incompletam* dixi *Paralyfin*, quia sensus, nec non modicus tepor plerumque adsunt, imo obscurior nonnunquam motus superest; licet hic integrè sæpe perierit. Si contigerit nonnullum superesse motum, observatur Labe ut plurimum hæere ad Extensores digitorum communes, ad Supinatores, ad Pollicum extensores, abductores, adductores. Sin & pedes occuparit Paralyfis cum superstitite tantillo motu, advertitur potissimum in musculis crurum extensoribus: ita quidem ut ægri decumbentes varios quidem motus dextrorsum, sinistrorsum, fursumque, genua movendo, peragant, at extendant ægerrimè; insister vero iisdem, eave saltem movere erectæ nequeant, & , ni suffulseris, genuflectant, natibusque humi concidant. Ubi autem perfecta in artubus abolitio motûs miserando hercle! spectaculo, artus, veluti emortuæ partes, trunco hærent; & tandem plusculum in melius vertente, aliquis qualis, isque admodum obscurus, motus paulatim deprehenditur in humeris atque femoribus, dum interea perseveret, pertinax diu, Paralyfis iisdem, quas mox nam

ravi, partibus. Tum simul *Eminentia duriuscula*, mobilis tamen plerumque, sex septemve ut plurimum lineas lata, observatur prope Carpum, in medio Metacarpo, eo præcise loci, ubi Radialium externorum tendines capitibus ossium metacarpi inferuntur, Extensorque digitorum communis annulari Ligamento emerfit.

Horum phænomenon explicationem subnectere adnitar. Ac primo quidem humorum acredine non emendata, imo præ morbo inveterascente vehementer aucta, veri illi scorbutici dolores artuum, quasi ima ossium meditullia obsidentes, percipiuntur, & oleum cellulosum in artubus consumunt. Deinde quum tot diebus, tot septimanis, imo tot aliquando mensibus, miserrimus aeger torqueatur, nec toto illo tempore fere sumere quidquam, quod non actutum revomat, possit; profecto novi chyli vix tantillum inquilino admiscetur sanguini. Acrior hinc fit in dies sanguis, vix quidquam ultra secernit, fere nullos spiritus gignit, quam ob Causam omnia collabascant necesse est. Quin & suboriente Paralyfi partes a spirituum promptuario remotiores longe minus spirituum adipiscuntur; unde & artuum extremorum major intelligitur paralyfis. Quam ob ratio-

nem porro expositis supra Musculis præ cæteris manifesta fit, difficilioris indaginis est. An Nervus brachialium tertius, qui *Circumflexus* vocari posset, & ab *Eustachio* Tab. 19. n. 2. 45. & Tab. 20. n. 2. 43. delineatur, necnon a *Columbo* lib. 8. rite describitur, lucis nonnihil adferet? Is quippe transit sub axilla, & circumflectens sese circum posteriorem ossis humeri partem, capita *Tricipitis Extensoris* perforat, deinde emergit in cubitum, longoque itinere procedit sub *Supinatore* longo, ac tandem emergens fit subcutaneus in dorso manus, inque plures deinde digitos terminatur. Num ergo tortuosum iter, quod præ cæteris hicce Nervus metiri cogitur; & partium, quas circumire perforareque debet, rigiditas, obstaculo sint, quo minus ille spirituum, præ reliquis, excipiat? At vero cur *Paralytici* in pedibus similis deprehenditur modus? Certe Nervus *Cruralis*, quem antequam inguine egrediatur, *Iliacum* vocant, ortus ex tribus vel quatuor nervis *Vertebrarum Lumborum*, per medium *Psoam* transeuns, ad femur pergit, inque musculos anteriores femoris ac tibiæ dispescitur. Utique hic Nervus in hac abdominis tor-
tura & coarctatione vehementer compri-
matur

atur necesse est, hincque præ cæteris
 intelligitur languescere. Porro *eminentia*
bilis, qua de dixi, in metacarpo hæ-
 ns, videtur dicenda *Vitiosa mutatio*
 embranæ, ipsum digitorum extensorem
 volventis. Hæc tamen motui exercendo
 erumque non officit; quum plures vide-
 m, qui quarto, quintove post sanatum
 orbum anno, superstiti hac eminentia,
 ottilioribus motibus manu exercita pera-
 endis omnino essent. Non recordor ul-
 i hujus tumoris ad Carpum in paralyfi
 e mentionem legisse, nisi apud solum
laterum in prax. tom. 1. pag. 300. qui
 m oriri censet, vel ab extenuatione cir-
 mjaquentium partium, solis prominenti-
 us ossibus, & jam majorem præ sese fe-
 ntibus extuberantiam; vel etiam a Cal-
 , Nodove, hic loci frequenter enato;
 erum tom. 3. pag. 209. 210. censet no-
 os hos immobiles esse, quia subjectis ossi-
 us insistant firmiter, eosque, si articu-
 us occupent, motui eorundum obesse. In
 nis hominibus tumorem hunc primo
 obilem, deinde immobilem, deprehen-
 , eumque motui aliquantulum officere;
 reliquis inveni mobilem, nec motus tur-
 antem. Magnus *Boerhavius* Brachio-
 m Paresin explicat ex communicatione,
 C 5 qua

qua cum Nervis per abdomen disperſiſſi communicent in collo Nervi Brachiales. Quid porro eſt, quod hacce communicatione Nervi Octavi paris impertiuntur Brachialibus? Vel qua ratione par Octavum, dolore agitatū, creare paralyſin nervis brachialibus, cum ſeſe communicantibus, poteſt? Et quomodo tunc peculiaris pedum explicanda paralyſis? An quia Cerebrum tantam ſpirituum copiam in principio abdominalibus largitum partibus, ut deinceps Nervis brachialibus ſpiritu replendis prope impar ſit? Hoc iterum vix admitti poterit, cum in Ampliſſimo Viro poſt colicos dolores admodum mediocres, dira tamen & diuturna Paralyſis ſubſequuta ſit. Imo, citra notabilem doloris paroxyſmum, in alio manuum pareſin obortam vidi: ſed ambo hi erant omnium macilentiffimi, & peſſimè ſcorbutici. Profecto infinita ſemper reſtabunt, hanc in rem diſquirenda. Mutuum Nervorum commercium adeo mirum ſummus Creator fabrefecit, ut Nos, miſelli homunciones, dies nocteſque illud rimati, magis intelligamus magiſque, quot & quanta ſint quæ ignoramus. Forſitan tamen prior explicatio, quam etiam ex *Boerhavii*, id eſt, Naturæ ipſius, principiis dedi, non-

ni-

nihil veri habere deprehendetur.

Tandem pro malorum cumulo *homines consumpta omni ferme pinguedine, sceleti instar, emaciantur*. Ratio 1. est, Missio sanguinis, validaque humorum subductio ope fortissimorum purgantium & enematum, quæ sæpe perperam fit ad alvum continuo sollicitandam : hinc fit ingens humorum per inferiora amissio, interea dum dura illa huic morbo propria scybala perpetuo adesse, & in liquidioribus fœcibus sæpe fundum petere observentur. 2. Quia ab prædominante acrimonia dudum defuit corpori oleum illud, quo alioqui pinguesceret. 3. Quia in hoc morbo homines tanto tempore alimenti vix quidquam sumere queunt. 4. Quia vigiliæ perpetuæ adsunt. Rectè enim *Ovidius* : „ *Attendant vigiles corpus miserabile curæ.* „ Nam præcipuam causam ponunt emaciationis. Vigiliæ auctæ & protractæ perspirationem augent, tenues difflant spiritus, corpora exsiccant. Sequitur hinc humorum tum incrassatio, tum acrimonia, stimulantur hinc solida, unde motus augetur, febris oritur, calor, solidorum detritus, bilis exasperatio, bilis atræ generatio, agitatio, evacuatio : hinc tristitia, deliria, phantasia : quæ pulchrè tractantur
apud

apud *A. Caau Boerhave* in tract. doctissimo
de impetum faciente. Concurrentibus ita-
 que his quatuor causis, cessat tanti marco-
 ris admiratio. Interim hoc notant Auto-
 res, quod pingue manuum pedumque hic
 ita præ cæteris pereat, ut nudis fere ossi-
 bus hæreant rigidi tendines, emaciatique
 Lacerti. An ratio est, quod manibus
 ac pedibus plerumque minor pinguedo ad-
 sit, hancque ob causam consumta illa ma-
 jorem extenuationem præ sese ferat? Dif-
 ficilis explicatu nodus hic foret, si passim
 obtineret casus: at vero quoscumque ego
 vidi & examinavi, in iis eorum nihil; at in
 plerisque corporis partibus summam ubi-
 que macilentiam apprehendi. Sed nonnullis
 fere totus Deltoides præprimis periisse vi-
 detur. Num id a decubitu? Cæteroqui
 muscoli vix perire videntur, etiam in sum-
 ma Phthisicorum macie: Collabascunt tan-
 tum, & fibræ fibræ accrescunt, consum-
 to oleo vaginæ, involventis totum mus-
 culum, & singulas fibras.

§. V I I I.

Curatio, Ad Curationem quod attinet; ea atten-
 ac primo tionem requirit ad ea, quæ, incognito
 quidem morbi remedio, vel quæ deficientibus
 quæ na-
 tura fit.

Me-

Medicis , Artisve adminiculis , observata
sunt sponte fieri & prodesse: Hæc dedere
primam Lucem artifici, quam juxta cu-
ram derigeret. Hæc illa magna Sapien-
tia, Abstinencia , Continentia Divi Hip-
ocratis in cura Morborum. Observabat
se semper quid ægro acciderat decum-
enti, ubi artis auxilia non aderant. Hoc-
que fundamentum haud minimum Medici-
æ inveniendæ, & deinceps in Artis for-
mam ducendæ, fuit.

Primo itaque profuisse observatur spon-
anea, eaque copiosa, ac diuturna alvus.
1. Menses, 3. Hæmorrhoides, 4. Narium
Hæmorrhagia, 5. fudor.

F. Citesius, opere antea citato, notat
quod „ si alvi spontaneum & liberale pro-
fluvium accedat, omnem Paralyseos,
atque Epilepsiæ, reliquorumque gra-
viorum symptomatum, occasionem præ-
ripiat, aut, quod rarius fit, Hæmor-
rhois vel Menstruum copiosius fluat „.
Quas tamen evacuationes si in violentia
morbi in decursu suo sisti contigerit, mor-
tum eo atrociolem reddere animadvertit.
Cito sudores memorat et Hæmorrhagias,
quæ hos colicos dolores nonnunquam sol-
verint.

Namque alvi torpor quo citius in fluo-
rem

rem liberalem mutatur, eo brevioris tutiorisque spes curæ est. Significat quippe spasmus solvi, atque ex affusis humoribus inquilinis Corporis, vel etiam ex potu assumto & retento fœces liquidas reddi, aptasque quæ expellantur. Est ejusmodi Diarrhæa in Causa ut, evacuatis Intestinis, liberiora jam fluctuent Lacteorum oscula, utque denuo ingeri alimenta, subigi, digerique, & intra humorum massam duci commodius queant. Hoc præeunte profluvio, poterit pergere Medicus ad ea, quæ naturalem mollitiem intestinis restituant, humorum debellent acrimoniam, & novo Chylo spoliatum exsaturent cruorem. At vero mite admodum oportet esse hoc colicæ genus, quod sic solvi contigerit, ut ex Causæ proximæ explicatione facile quis deducet; rarioresque fuisse, qui sic soluti sint, Casus, concludere fas est.

Cæteras evacuationes quod spectat, hæ proculdubio utiles esse possunt, si considerentur abunde id facere, quod cæteroqui S. M. Nam largus Mensium, largus Hæmorrhoidon fluxus, abdomen, ipsaque Intestina, plurimo exonerant cruore, aptiusque spatium vel alvo spontaneæ, vel Enematibus, conciliant. Narium Hamorrhagia onustum cruore encephalon liberat, quo

o amaurosis, surditas, deliria, convul-
siones, futura præcaveantur, nata vero bre-
via solvantur. Sudor abortus crassos do-
cet attenuari jam humores, aptosque, qui
vacuantur, reddi: sed oportet Liquidi bo-
ni plurimum jam assumptum esse, reten-
tumque, & cum humoribus mistum,
que subactum: alioquin enim sudor mi-
nus levans, sed morbi augens Causam,
erit.

Verbo itaque dixerim raros admodum
existere Casus, quibus hæc evacuationes
contigerint, & usui fuerint; ut sponte fa-
ciatur qui eos casus tradidere Autores,
itaque proxima Morbi causa docet. Mor-
bus plerumque Natura major est, longè
pertinacior, quam ut hisce evacuatio-
nis judicetur. Qui vero sic judicati
sunt, hos equidem veræ Colicæ picta-
tis appellatione insigniendos minime
sumo: acutas potius febres ex Intestino-
ni aliarumve contentarum abdomine par-
tem inflammatione natas, fuisse reor;
in quibus ejusmodi evacuationes salutare &
colicas extitisse, post ipsum *Hippocratem*
omnia deinceps sæcula Medentes ob-
servarunt. Optimas tamen hæc evacua-
tiones esse in vera Pictonum colica, ut
ceteri aliis viis morbi signa, vel sol-
vendi

vendi adminicula , ultro fateor.

§. I X.

Curatio
quæ arte
fiat.

Colica pictonum requirit citissime valissima remedia , quibus causa proxima quam pag. 28. explicavimus , tolli queat.

Si itaque vires validæ sint, V. S. instituatur, eaque pro rerum repetatur conditione; ut humorum appulsus versus superiora tollatur, præcaveanturque sequutura alioqui Amaurosis, Aphonia, Convulsio.

2. Venter mox involvatur Epithematibus paratis ex Lacte dulci, cui sapo venetus, & herbæ lenissime stimulant, V. g. Sambuci, Chamomillæ, Meliloti, flores folia Hederæ terrestris, Melissæ, &c., haberi queant, recentes, intabuere: V. etiam Cataplasmatibus, quæ, cum farinosa & mucilaginosâ parte, etiam hoc lenissimum aromatico stimulo gaudeant: scopus enim horum est emollire omnia & humectare, tum etiam blando ac grato stimulo lenissimum motum inducere. Hoc modum nupta farinosis aquosa, calidè adhibita, fibras spasmo contractas humectant, fovent, laxant: his parca manu juncta lenissime stimulantia, lenem motum fibrarum

Intestinorum conciliabunt, quo illæ inclusum fugent hostem. Nec est quod quis dubitet, num illa sese per abdomen penetrarent. Vis Emplastrorum Ventri applicatorum, nota omnibus, hoc demonstrat, maxime si Ventrem gracilem esse contigerit, quod passim in acri temperamento obinet. Arthanitæ unguentum manifestò poscitur externo applicatu emollire infarctum abdomen, alvum sollicitare, expellere vermes. Verum incassum adhibebuntur omnia, ni simul ore, anoque, data & applicata remedia duras fœces exsolverint. Hinc omnia externa simul applicanda, internaque auxilia.

3. Itaque Enema paretur emollientissimum, ex Decoctis Althææ Radicibus, floribus, foliis; vel maxime ex tepido Lini oleo, quod tam egregiè contractas fibras laxat, & duras emollit fœces. Hujusmodi clystma ter, quater, quinquies, sexies, 4. hor. spatio est repetendum, etsi oleum vix conspurcatum exierit; nam *aqua cavat lapidem non vi, sed sæpe, cadendo*. An constriictio prudentem requirit artificem, qui enemata injiciat; poscitque utilitas modicam injiciendi liquoris copiam, quum alioqui, præ constriictis abdomine & Intestinis, vix immissus elabatur, nihilque af-

ferat opis : Unc. ergo sit quinque, sex, septemve. Juvat quoque Tepidæ vaporis corporis inferiora exponi, ani relaxandi gratia.

4. Ore sumantur, ut ut reluctante vomitu, remedia emollientissima, quibus dicta in arte Eccoprotica jungantur. Manna & Cassia hic usui sint. *Cassie* pulpa innoxium purgans, solvens, non turbans, (nisi quandoque in Hysteris, ut *Ballonius* advertit,) ipsarum puerperarum purgans audit; quia his mire confert, quæ ab aggestis induratisque fœcibus ultimo graviditatis tempore malè torquebantur. Mitis adeo Cassia est, ut *Sanctorius* experimentis edoctus pronuntiet, ab ea perspirationem non diverti, nec vires lædi, sed solum inutile pondus à corpore auferri, aphor. sect. 1. n. 58. *Manna* in Calabria ex orno, ornoglossò, fraxino, exsudans, huic similis est, sed majori dosi exhibenda. Hæc destillatione resolvitur in oleum & salinam partem: unde constat esse ex oleo & sale compositus verus sapo, abstergentis, solventis, lubricantis quid habens. Nonnullis instar Jalappæ potenter, sed blande, solvit alvum. Si itaque *Cassia* vel *Manna* socientur cum Decocto v. g. *Petri Foresti* dicto, quod videsis apud *Forestum*

sum Libr. 24. obs. 23; vel cum Decocto *Althææ*, *Graminis*, *Scorzonæræ* *Racum*, *Taraxaci* totius, &c. habebitur optimum demulcens, emolliens, solvensque remedium. Quanvis semel iterumque nauseabundi ægri illud evomant, magno tamen animo pergere conentur, quum petito usu commodius posthac retenturi sint. At parca manu eccoprotica solven- exhibuisse frugis vix ullius erit; unde generali admodum exhibere illa oportet. *Decocti*, duodecim horarum spatio liguriendæ, iij. iv. Mannæ, vel ij. iij. Cassiæ uncias addito. Mannæ autem prius passim deferimus, quia minus nauseanda, ubi diluitur, quam quidem flocculenta Cassia.

Sin vero hæc scopo minus satisfecerint, petrantiora mox iisdem jungantur, v. g. *Sennæ* ad dragmas vj. vel unciam integram. Veteribus laudabantur folliculi *Sennæ*, quos & Galli foliis præferunt, quam minus torminosos: foliis nos utitur. Passim præscribimus *Asiaticam Andrinam Sennam*, foliis acuminatis, ut *Italica* obtuso folio præstantiorem. Nauseam illa plerumque creat affutit; quam Celeberr. *Boerhavius* addit *Betonicæ aquaticæ*, sive *Scrophulariæ*

quartæ FIBROSÆ dictæ foliis, egregie commendari censet. Acta Parisina idem habent. Habet equidem satis nauseosum hæc *scrophularia* saporem, ac lenem acredinem copiosæ mucagini unitam; sed *Sennis* ad quartam partem addita, nauseosum earundem saporem, hostemque Nervis acrimoniam, multum emendat. Id autem utilitatis involvendone, an alia peculiari ratione præstent, non determino. Quod si *Scrophularia* desit, *Feniculi* semina addit quoque nonnihil profunt. Ejusmodi decocti unc. ij. aliquando integris triduis, quatruiduisve, quavis hora, dare oportuit, priusquam alvus soluta esset; etiamsi Enemata continuo applicarentur. Usus tamen horum remediorum pertinacissimum poscitur negotium, donec tandem alvus obaudiat, quandoquidem segnius tractata ægritudo mox pessimis stipetur symptomatis.

Contingit aliquando ut, vel præ horronaturali, vel præ ægrorum morositate, vel etiam præ invincibili nausea, absoluta sit ingerendi Decocti impossibilitas. Hujus proin loco substituuntur Pilulæ, paratæ ex *Gummi ammoniaco*, *Rheo*, *Sapone Venetico*, *Sale neutro*, &c. quæ, ubi ptisana, aliol idoneo facile sumendo vehiculo sumuntur, etiam humectandi, emolliendi, dissolve

li, blande stimulandi vi pollent egregia,
& peculiari acrimoniæ e directo opponun-
tur. At ut Decocti laxantis, ita & harum
ulularum assiduus esto & copiosus usus;
et dragma una alterave singulo Nuëthemi-
i spatio abliguriatur. Harum tamen in-
ertior est, quam Decocti, eventus.

Dum igitur sic internus Venter exter-
nusque laborioso opere emollitur, laxatur,
stimulaturque blandissime, dum indurata-
um fæcum pars emollita solvitur, & li-
quefit; alvus primo prodit in stercorea
materie solutiore gerens multa, exigua,
rara, albescentia, rotunda, scybala: quæ
scybala lapsu temporis eo prodeunt rario-
res, quo ægrorum res magis magisque in
melius vertuntur.

5. At vero cautela, nunquam negligen-
tia, horum sub usu requiritur. Vigiliis
quippe adesse perpetuas dixi, earumque
et originem, tum effectus, exposui. Vo-
mitum quoque vidimus sæpe impedimento
esse, quo minus apte sumi tum alimenta,
tum medicamina, queant. Tandem consti-
git genus nervosum immani dolore sic sæ-
pe affici, ut Convulsione torqueatur. Hinc
maxima exsurgit *Opii* exhibendi necessitas,
cum sponte pateat illud his tribus indica-
tionibus satisfacere. Nec est quod alvi

pigritia ne hinc oriatur quis timeat : quum constiterit satis abundèque opio sic dispon Ventriculum, ut nauseosa assumta commodius retineat. Egregius *Sydenhamus* in *Scedula monitoria* & pluribus aliis locis, vomitus in passione iliaca medicamentum purgantia respueret, audax Paregorica dedit, & re id poscente, repetiit ; donec Ventriculo purgantia admittente, & retinente alvus posthac demitteretur. Opium quoque antispasmodicorum princeps spasticorum Nervorum contractionem egregie solvit. Hinc. gr. unum alterumve 24. horarum spatio, pro maiore minoreve necessitate poterit propinari.

6. Ex usu erunt Epispastica fortior pedibus, Vesicantia cruribus, applicata Methodus Asiaticorum, Japonensium, Javanensium, &c. in persanandis Colicis unctione, acrim applicatione, punctione dolorem in sanis partibus felici rerum successu excitans, abunde hoc probat. Vic Nobilissimi *Gerardi van Swieten*, Romanorum Imperatricis, Hungariæ & Bohemiarum Reginae, Primi Medici & Protobibliothecarii, commentarium in §. 650. aphorismi *Boerhavii*. Sicque forsan *Hippocratis* aphorismus 46. sect. 2. „ Duobus doloribus fit, mul abortis, non in eodem loco, vehementer

, mentior alterum obscurat,, intelligendus est.

7. Vinorum usu ægris hisce minimè interdicitur, ubi malum remitti nonnihil cœptum. Docuit hoc & ipse rerum eventus, & ratio. Vir olim podagricus, & cum colica pîctonum dirè tortus, bis ter e die haustum vini calidum largiorem se infcio, hausit, nec detexit rem, nisi a vado constitutus. Alter itidem vino bo gallico utebatur, postquam alvus per aliquot dies solutior contigisset. Rei gnatis, tamen dissimulans, cavi sedulo ne darent quid nimis. Videbam hoc auxilio rheumaticam & podagricam materiem sponi, ut blanda diaphoresi eliminaretur; corpore prius liberiore alvo gaudente, & Liquidis plurimis irrigato: Concissis quoque vires hinc restaurari citius; & ventriculi debilitatem sic emendari, ut aptere denuo ille, subigereque alimenta, digerere posset.

8. Plerumque fit ut alvo sat belle fluente, dolores tamen vix remissi recrudescent. Sempe ad minimam quietem grandioris solis stercoreæ materiæ, vel alimenti durioris, prioris ærumnæ renascitur imago; que, ni prompte medeamur, recidivam brevi creat. Hinc ex paregoricis &

laxantibus alternata series juvat , & tum
 mox Antiscorbutica erunt in opem vo-
 canda. Acrimoniam enim scorbuticam ,
 eamque in primis aciescentem frigidam , inter
 morbi proegumenas causas locavimus , &
 foecundam Recidivæ exposuimus matrem.
 Radices Lapathi acuti , Bardannæ , Ta-
 raxaci cum tota planta , Scorzonæræ ;
 Herbas Becabungam , Nasturtium aquati-
 cum , Trifolium aquaticum , Fumariam ,
 Melissam , &c. forma succi expressi , de-
 cocti , conservæ , &c. parandas , dare jam
 expedit. Nasturtium hortense , Rapha-
 num , Raphanum rusticanum , Cochlea-
 riam , Erysimum , Sinapi , Allia , Cæpas
 & id genus plura , studio omittimus ,
 utpote stimulo nimio tenera vasa forsan
 læsura.

Quippe inest lenioribus antiscorbuticis
 dictis herbis verus sapo , seu vis blanda sa-
 ponacea , oleo , seu mucagine , constans ;
 & sale volatili : Hinc vero usu deprehen-
 duntur crassiores in Scorbuticorum hu-
 moribus partem saponacea virtute solvere ,
 tenuiorem oleoso lentore increassare , &
 sale suo alcalescente , unito cum sale acies-
 cente humorum , neutrum componere
 falem , hacque ratione funditus eradicare
 scorbutum.

9. Interea vero, dum sub horum usu spirituum tumultus, spasmi hinc inde, Borborygmi, & flatus fiunt, maxime quidem in iis qui nimia spirituum mobilitate olim laborarunt; lenia quandoque neurotica, aregoricis juncta propinentur, quibus inordinati motus redigantur in ordinem.

10. Porro debili manente corpore, etiam si exposita methodo omnia perbelle procedant, Roborantium usus poscitur. Frequens enim hæc debilitas solidorum tum a curata pictonum Colica, tum a satiato scorbuto, residua. Capparis, & Aetiosæ Radices, Tamarisci, & Kinæ Cortices, Ferrum, Vina austera nigra & rura, vitia solidorum emendant, ut antiscorbutica fluida correxerant. Quin Aquæ padanæ, cæterique medicati fontes, ab allegatis laudati autoribus, summi usûs sunt. Sic tandem curati plerique recivis carent, ni mores obtineant antiquos.

Interim tamen alvi semper ratio habenda est maxima; quum existente illa vel paululum segniore, ilico veteris mali ceu reliquæ animadvertuntur, & forsan futuri mali semina. Hinc enémata, vel ecoprotica adhibeamus, ut illa porro resti-

tüatur. Hanc monelam aspernati, deplorabimus feri negligentiam.

11. Ubi vis morbi aliquantum deferbuit, emollientium ventri applicatorum parcior, stimulantium vero & roborantium, liberalior sit usus; ut, alvo jam libera, Intestinarum fibræ magis sollicitentur magisque, quo in contentam, & de integro jugiter appellentem materiem, stabili agant operâ; ne unquam noxiæ collectiones denuo alicubi figantur. Quin etiam quo roboris plus hi Nervi nascuntur, eo citius atque felicius Chylopoieseos, & Intestinorum vitia restituentur in integrum. Fumus aromaticus, nervis amicus, Mastiches, Myrrhæ, Olibani, Thuris, Sarcocollæ, Benzoin, Ladani, Styracis calamithæ, pannis exceptus laneis, optimi usus est. Emplastra ex similibus, toti Ventri applicita, egregia præstant.

12. Sin autem vel præ vi mali, vel præ methodo præpostera adhibita, Paralysis suboriatur; hæc præter Antiscorbutica, præter Roborantia, & etiam præter Nervina dicta, toti applicata abdomini, requirit quoque attentionem ad resoluta membra. Quamvis enim Abdomen, proximam mali causam continens, rite curatum sit, manet sæpe labes in artubus, nonnisi longe

longo postmodum tempore devincenda. Hinc ipsis vitiosis membris nonnulla est facienda medela. Fit hæc vel Nervum huic parti prospicientem loco idoneo (ubi, etsi remotius, minus tamen recte hæret,) fricando, motitando, concutiendo, vel-licando, afficiens; vel ipsam paralyticam partem varie agitans.

Loca porro idonea sunt:

A. ad *Lumbos*, unde tot nervi varii egredi, una cum nervis anterioribus ossis sacri, componunt magnum illum Nervum Ischiadicum: unde præterea, scilicet ex tribus quatuorve Lumborum Vertebri, Nervi oriuntur, mox composituri Nervum cruralem.

B. Ad *Nates inferiores*, ubi gluteorum maxima jam decrescit crassities; ut ut nim adhuc sat profundè hæret Ischiadicus Nervus, tamen Actio penetrantium remedium eundem afficere observatur; præsertim quum plurimis ejus furculis ad exteriora pergentibus, vis applicatorum pso cum nervo communicari queat.

C. In *Poplite*, paulo supra binos Condyles ossis Femoris; ubi a Compressione alterius supra alterum genu ingratus ille tumor oritur.

lon-

D. In *inguine*, ubi Cruralis Nervus prodit foras.

E. In *Collo*, ubi nervi Brachiales ex vertebrais prodeunt. *Galenus* Lib 1. de loc. aff. cap. 5. narrat *Pausaniam syrum*, qui in tribus digitis servato motu sensum amiserat, è medicamentis satis idoneis, per 30 dies impositis, nihil opis sensisse. Hunc, quum *Galenus* a Vehiculo in dorsum prolapsus esse sciret, suspicatus est, Num forte in primo exordio Nervi, post septimam Vertebra oriundi, pars quæpiam ab ictu inflammata fuisset, nuncque scirrhosam haberet dispositionem. Ideoque illud ipsum medicamentum a digitis amotum, illi spinæ parti apposuit; unde digiti læsi cum omnium admiratione restituti sunt.

F. In *humero externo*, paulo supra Cubitum, sub insertionem musculi Deltoïdis, ubi tertius Brachialium Nervus maxime nudus hæret.

Igitur hisce locis explicatis poterunt Dropaces, Sinapismi, seu Phœnigmi, & Vesicatoria applicari; ut sic concussus irritatusque truncus nervi major, motum oriundis a sese nervis impertiatur; & ut obstructions hinc inde Nervorum oc-
cu-

upantes involucra , discutiantur , deop-
ilentur.

Dein partium ipsarummet paralytica-
um , summe emaciatarum , & exsiccata-
um , emollitione primo , frictione postea
& roboratione , multum proficimus. Etsi
nim præcipua malorum in abdomine sit
mendenda origo ; nihilo secius si partis
paralyticæ , quod sæpius fit , Tendines
nt cum vicinis concreti , si nervuli per
Thlipsin angustati renascentibus appellen-
ibusque spiritibus transfluxum denegent,
rofecto tunc exposita opera concretiones
& compressiones solvi poterunt, quo de-
num spiritibus & sanguini liber aditus
ateat ; & membranæ adiposæ cellulosæ-
ue loculi , synizesi incipiente fere destruc-
i , aperiri , a se invicem dimoveri , apta-
ique ad oleum a sanguine denuo excipien-
um , queant.

Tandem monuisse suffecerit , quod ex
Natura mali abunde constat , aërem toto
urationis decursu moderate calidum , ra-
ione anni tempestatum , servari oportere ;
iquidem ægri alioqui vel minimæ ejus in
rigidiorem mutationis pœnas luunt.

Paucorum annorum spatio ægros hacce
atione inveni numero novem : quorum
non-

nonnullis ab ipso rei exordio affui, aliis autem ferius; ubi alia methodo tractati adhuc pessimè cum morbo luctabantur, vel ubi vix paululum emersi, recidivam patiebantur crudelissimam. Ad plures abiit una, quæ multas ob rationes legitime tractari non potuit; alterque ob manifestam Causam recidivam passus est, quæ etiamnum emersus, incipit fanescere. Reliquos omnes sanitati restitutos integræ, summo Numine adspirante, lætus saluto.

Diaria addere, quæ ad amissim quidquid, a calce ad metam, in omnibus hisce ægris factum observatumque fuerit, referrent, animus tulit. Rei equidem, quæ de agitur, Veritas, ipsomet usu comprobaretur: at vero hæcce Opellæ nostræ consulto detraxi; ne forsitan quis ægrius ferret, sui morbi historiam, ut ut cautè descriptam, publicè in hac Urbe prodidi.

Pensum ergo me absolvisse reor, & quæ fidelis observatio docuerat, publici feci juris. Eja! nunc genuini Apollinis filii! velitis, quo estis candore, colligere, inspicereque, quæ in hanc rem congesta a Vobis, quæque observata fuerint. Aliis
ejus.

asmodi ægris deinceps medentes, & ves-
 ta, & mea, ad severissimam revocetis
 tinam; & quæ tandem tuta Vobis,
 æ vera, visa sint, ne Orbi languenti
 didè invideatis. Vestris sic mea emen-
 tes, talem tandem Methodum concin-
 bitis, qua & huncce Morbum ad ean-
 m, qua plurimos, simplicitatem, reduci,
 posse, & debere, constabit.

F I N I S.

